روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: میدان فاطمی، خیابان بهرام‌مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷
تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور آگهی‌های شهرستان‌ها: ۷-۴۴۰۱۹۸۰۵ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸
توزیع: شرکت پیام‌رسان سبز تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: صمیم تلفن: ۴۴۵۳۳۷۲۵
www.sharghdaily.ir
شنبه ۲۹ مهر ۱۴۰۲ • ۵ ربیع‌الثانی ۱۴۴۵ • ۲۱ اکتبر ۲۰۲۳ • سال بیست‌ویکم • شماره ۴۶۷۶ • ۱۲ صفحه
اذان ظهر تهران ۱۱:۴۹ • اذان مغرب ۱۷:۴۰
اذان صبح فردا ۴:۵۳ • طلوع آفتاب ۶:۱۷

روزنامه شرق

• اولین و تنها مرکز امداد و نجات حیوانات کشور که کاملا مستقل از ارگان‌های دولتی و توسط فعالان محیط زیست اداره می شود با هدف نگهداری، تیمار و فعالیت در زمینه مبارزه با قاچاق و خرید و فروش حیوانات در استان البرز در حال توسعه و تجهیز است.
عکس: محمدمهدی پورعرب، ایرنا

دیالوگ روز

هامون - داریوش مهرجویی - ۱۳۶۸

حمید هامون (خسرو شکیبایی):
من مرتب شیلنگ تخته میندازم ولی به هیچ جایی نمی‌رسم دکتر
دارم فرومیرم
به هیچی اعتماد ندارم، به هیچی اعتقاد ندارم، دارم هدر میرم این یعنی چی؟
دکتر من یه زمانی فکر می‌کردم یه گهی می‌شم اما هیچ پخی نشدم.
چهل‌وخورده‌ای ازم گذشته بدتر آویزونم؛
ما آویخته‌ها به کجای این شب تیره بیاویزیم قبای ژنده و کپک‌زده خودمونو؟

نشانه‌خوانی

نگاهی به آثار نام‌باوری در عرصه اجتماع

پویا نعمت‌اللهی
دکترای علوم ارتباطات

وزیر ارشاد گفته که برنامه‌هایی در قالب تغییر مأموریت‌ها برای برخی از مراکز در دستور کار آن وزارتخانه قرار داده شده که هم‌اکنون این تغییرات ساختاری آماده شده و بخشی از آن در روزهای آینده ابلاغ خواهد شد. آقای وزیر همچنین اشاره کرده که وزارتخانه متبوع ایشان تلاش دارد اسمی کامل براساس اقتضائات و ساختارها مطرح کند تا وزارتخانه بتواند مأموریت بنیادی و اصلی خود را در پاسداشت فرهنگ و هنر اجرا کند. گویا رایزنی‌ها نیز انجام شده و به‌زودی این تغییرات در نام و در ساختار آن وزارتخانه ایجاد و اعمال شود. همچنین عبدالحسین خسروپناه، دبیر شورای‌عالی انقلاب فرهنگی، با گلایه از اسامی برخی سیگارها گفته است: «شورای‌عالی انقلاب فرهنگی باید به اسامی برخی سیگارها مانند بهمن، ۵۷ و آزادی ورود پیدا کند؛ در حکم جدیدی که حضرت آقا در دوره جدید صادر کردند، مسئولیت راهبردی آسیب‌های اجتماعی به شورای‌عالی انقلاب فرهنگی داده شده است. ان‌شاءالله نام سیگارها را درست خواهیم کرد». اما دلیل تأکید بر این تغییر اسامی چیست؟ وجه «کامل‌بودن» اسم به چه واقعیتی اشاره دارد؟ به نظر می‌رسد که این موضوع را می‌توان از طریق مفهوم «نام‌باوری» توضیح داد. دکتر «نظام بهرامی‌کمیل» که این مفهوم را در کتابی به همین نام توسعه داده، معتقد است که منظور از نام‌باوری نوعی ساختار فکری است که قدرت جادویی برای نام‌ها (اسم‌ها) قائل است. این جایگاه اسطوره‌ای برای نام‌ها باعث می‌شود الگوهای خاص زبانی در جوامع نام‌باور رواج پیدا کند. این مفهوم را نباید با مفهوم فلسفی نام‌گرایی یا «نومینالیسم» خلط کرد؛ هرچند نقاط اشتراکی هم با یکدیگر دارند. موضوع از زبان‌شناسی ساختارگرا آغاز می‌شود. بین دال و مدلول هیچ شباهت ذاتی وجود ندارد. اما اغلب این قرارداد فراموش می‌شود و مثلا اگر نام یک نفر اسفندیار باشد، انتظار نمی‌رود که او شخصی ضعیف‌الجثه باشد. در عین حال سیاست‌مداران تمایل دارند تا مفاهیم و نام‌های مربوط به ایدئولوژی‌های خود را به تمام ساحت‌های جامعه و اجتماع تسری دهند. در رسانه ملی شخصیت‌های بد داستان‌ها نمی‌توانند اسامی چهره‌های مورد احترام ما را داشته باشند و باید از اسامی باستانی ایرانی یا برخی اسامی خنثی برای آنها استفاده کرد. مثلا پوتین به‌شدت مراقبت می‌کند که در قضیه اوکراین از واژه «جنگ» استفاده نشود و به جای آن عبارت «عملیات نظامی ویژه» در رسانه‌های آن کشور به کار رود. اما این عملیات ویژه نظامی چیزی از واقعیت نابودکننده، مخرب و مرگ‌آور آن نمی‌کاهد. در کشور خودمان نیز هنگامی که قرار است برای یک موضوع خاص تصمیماتی اتخاذ شود، نام آن ساختار تصمیم‌گیر را «قرارگاه» می‌گذارند؛ یعنی برای یک اقدام در حوزه غیرنظامی (مثلا تنظیم قیمت مرغ یا تخم‌مرغ یا هر چیز دیگر) از یک عنوان نظامی استفاده می‌شود. این کار احتمالا با هدف القای جدیت و آمریت موضوع صورت می‌گیرد؛ وگرنه مثلا در قضیه قیمت مرغ همواره چندین وزارتخانه و سازمان نقش داشته‌اند و بعید است بتوان با این‌گونه نام‌گذاری‌ها تغییری در وضعیت متغیرها پدید آورد. تاکتیک‌های متعددی در ذیل نام‌باوری با هدف افزایش کنترل‌های اجتماعی تعریف شده است. برای مثال در قضیه مهاجرت فارغ‌التحصیلان و افراد طراز اول در حوزه‌های گوناگون نیز تلاش می‌شود که عبارت «گردش نخبگان» به جای «فرار مغزها» به کار گرفته شود؛ اما آیا این تعویض نام هیچ اثری در وضعیت مهاجرت مغزها داشته است؟ این تغییر نام‌ها بدون هیچ‌گونه اقدام اجرائی در تحقق اهداف ناظر بر آن تغییر، کاملا بی‌فایده است. مقام معظم رهبری نیز در سال‌های قبل وقتی که موضوع اقتصاد مقاومتی در دستور کار کلان اقتصاد کشور بود، به نکته مهمی اشاره داشتند: «مسئولین مختلف، فعالان اقتصادی، حتی فعالان سیاسی، مسئولین دولتی، مجلس و... مکرر گفته‌اند اقتصاد مقاومتی، اقتصاد مقاومتی؛ خب، خوب است؛ لکن با اسم و با تکرار زبانی هیچ اتفاقی نمی‌افتد؛ هیچ اتفاقی نمی‌افتد. با بردن اسم دارو و تکرار اسم دارو هیچ بیماری خوب نمی‌شود؛ دارو را باید مصرف کرد». اگر برای مثال در نام جدید وزارت ارشاد از واژه‌ای به نام «تمدن» استفاده شده باشد، آن‌گاه طبق جدیدترین انگاره‌ها اساسا بهره‌گیری از تمدن در هر نظریه (یا چارچوب‌بندی مفهومی) باید ذیل سه ملاحظه ایضاح‌آمیز صورت گیرد. این ملاحظات ناظر بر ماهیت تمدن، ایده هدایتگر تمدن و نهایتا حوزه اعتبار تمدنی هستند که تشریح آنها از حوصله این نوشتار بیرون است. شکی نیست که هر نوع نام‌گذاری می‌تواند در قامت یک نهاد یا یک عمل فرهنگی یا کردار اجتماعی برآید. به همین خاطر است که طبعا از زمینه زمانی که در آن رخ می‌دهد، تأثیر می‌گیرد. به هر حال دو نکته را نباید فراموش کرد: ابتدا اینکه کنترل اسم‌ها مساوی با کنترل واقعیت نیست. و دیگر اینکه معنای نام‌ها، دربرگیرنده مجموعه قضیه‌هایی است که ممکن است نام‌ها در هر زمان دلالت ضمنی به آنها داشته باشند. احتمالا به همین خاطر است که آقای وزیر به دنبال «اسم کامل» برای نام وزارتخانه خود است. این همان جایی است که وزیر ارشاد قول داده از پیشنهادهای نخبگان عرصه فرهنگ و رسانه بهره گرفته شود.

خیابان‌ها بوی خون می‌دهد

روایتی از کودکان به دنیا نیامده غزه

شرایط دردناکی در غزه برپاست. از پایان سوخت و کمبود آب آشامیدنی تا از بین رفتن امکانات درمانی در بیمارستان‌ها. شلیک به بیمارستان و کلیسا و کشته‌شدن و ویرانی مکانی که مردم به آن پناه برده‌اند. از سویی دیگر تصاویری از وضعیت نامساعد بیمارستان‌های غزه منتشر شده است؛ پزشکی که ناگهان با جسد پدر و برادرش روبه‌رو می‌شود و خانه‌هایی که در حال ویرانی است. سی‌ان‌ان و دیگر رسانه‌ها مانند الجزیره، واشنگتن‌پست و آسوشیتدپرس و... گزارش‌های متعددی درباره شرایط دشوار کودکان، مردم و زنان باردار غزه منتشر می‌کنند. در این مدت رئیس‌جمهوری آمریکا، صدراعظم آلمان و نخست‌وزیر انگلیس دیدارهایی با نتانیاهو داشته‌اند؛ ولی به نظر نمی‌رسد شرایط خوبی در راه باشد. در این مطلب به وضعیت شهر در زیر سایه محاصره و بمباران و به طور خاص زنان باردار غزه می‌پردازیم.

شرایط دشوار زنان باردار

سازمان بهداشت جهانی درباره وضعیت زنان باردار این منطقه جنگی ابراز نگرانی کرده است. طبق آمار صندوق جمعیت سازمان ملل متحد درحال‌حاضر ۵۰ هزار زن باردار در غزه قادر به دریافت خدمات بهداشتی اولیه نیستند. پنج‌هزارو ۵۰۰ نفر از آنها در این ماه زایمان خواهند کرد. «دومینیک آلن»، نماینده صندوق جمعیت ملل متحد برای فلسطین، به سی‌ان‌ان گفته است که زیرساخت‌های سیستم مراقبت‌های بهداشتی در غزه مورد حمله قرار گرفته و در حال فروپاشی است. بیش از ۱۰ درصد زنان باردار در مراحل پایانی و سه‌ماهه آخر بارداری هستند و با عوارض احتمالی، بدون لباس و بدون بهداشت نمی‌توانند تصوری درباره شرایط چند ثانیه بعد خود و فرزندان به دنیا نیامده‌شان داشته باشند.

محروم از مدرسه

این جمله تکراری در مدت جنگ، مدام از سوی مسئولان و فعالان سازمان‌های حمایتی مطرح می‌شود که «اجازه دسترسی برای کمک‌ها و تدارکات بشردوستانه به این منطقه» داده شود. نهادهای بشردوستانه خواستار امکان کمک به غزه هستند؛ درحالی‌که هیچ کمکی نمی‌تواند از بیرون در اختیار ۲.۳ میلیون ساکن این منطقه محصورشده قرار گیرد. درحالی‌که وعده داده شده بود که مصر قرار است گذرگاه زمینی رفح را بگشاید، هنوز خبری از این اتفاق نیست، حتی سی‌ان‌ان اعلام کرده به دلیل اختلاف بین مصر و آمریکا و اسرائیل این اتفاق شاید به تأخیر بیفتد. قرار بود حداقل ۲۰ کامیون از صد کامیونی که پشت این گذرگاه قرار دارند، بتوانند به غزه وارد شوند. طبق آخرین آمارها، حدود ۳۸۰ هزار آواره در مدارسی که از طرف کمیساریای سازمان ملل برای پناهندگان فلسطینی در نظر گرفته شده، پناه گرفته‌اند. برنامه جهانی غذای سازمان ملل اعلام کرده که توانسته‌اند نان تازه را از نانوایی‌هایی که هنوز قادر به فعالیت هستند، به بیش از ۱۷۵ هزار آواره در ۸۸ پناهگاه تحویل دهند. این سازمان در نظر دارد میزان دسترسی به نان را برای ۸۰۰ هزار آواره فلسطینی فراهم کند. «استفان دوجاریک»، سخنگوی سازمان ملل متحد، در جمع خبرنگاران گزارش داد که «آوارگی جمعی» ادامه دارد و هر لحظه بر تعداد آوارگان اضافه می‌شود.

ویرانی، گرسنگی و تشنگی

از آغاز جنگ، بیش از دوهزارو ۵۰۰ واحد مسکونی تخریب شده یا به‌شدت آسیب دیده و غیرقابل سکونت شده است؛ درحالی‌که نزدیک به ۲۳ هزار واحد دیگر دچار خسارت متوسط و جزئی شده‌اند. حداقل ۸۸ مرکز آموزشی مورد حمله قرار گرفته‌اند. این میزان آسیب نشان‌دهنده آن است که بیش از ۶۰۰ هزار کودک در غزه امکان دسترسی به آموزش را ندارند. درحال‌حاضر بیمارستان‌ها روزانه فقط چند ساعت برق دارند و مجبور هستند ذخایر سوخت را سهمیه‌بندی کنند تا برای شرایط حیاتی حفظ کنند. از سویی دیگر فعالان حقوق بشر خواستار آزادی گروگان‌ها و توقف هدف‌گیری غیرنظامیان هستند. براساس گزارش رسانه‌ها تاکنون حداقل سه‌هزارو ۵۰۰ نفر در این جنگ کشته و بیش از ۱۰ هزار نفر مجروح شده‌اند. همچنین «بحران آب در سراسر غزه و پناهگاه‌های اضطراری» و «کمبود برق مورد نیاز برای راه‌اندازی پمپ‌ها و کارخانه‌های آب شیرین‌کن» از دیگر فجایعی است که در این منطقه محصور رخ داده است. به دلیل محاصره کامل باریکه غزه از طرف مقامات اسرائیلی نمی‌توان منابع آب را دوباره پر کرد و سوخت و مواد غذایی نمی‌تواند وارد شود.

فقط زنده بمانم

شرایط در غزه به شکلی ناگوار است که یکی از کارکنان سازمان ملل در غزه به سی‌ان‌ان گفته است: «تنها هدف من نفس‌کشیدن است و زنده‌ماندن». دراین‌میان زنان باردار از آسیب‌پذیرترین افراد در این منطقه هستند. سی‌ان‌ان گزارشی تهیه کرده است که چند نفر از زنان باردار تجربه‌های خود را روایت کرده‌اند. «خلود خالد» یکی از آنهاست که هفته گذشته هنگامی که کنار پسرش خوابیده، با صدای حملات هواپیماهای اسرائیل در اتاق پر از دود بیدار شده است. او درد شدیدی را احساس کرده و فکر کرده ممکن است به‌زودی زایمان کند. این زن ۲۸ ساله که هشت‌ماهه باردار است، با ادامه بمباران‌ها نگران فرزند متولدنشده خود است. او خانه‌اش را در منطقه الکرامه در شمال نوار غزه ترک کرده است. او می‌گوید: «ما در حین رانندگی خانه‌ها را تماشا می‌کردیم که فرومی‌ریختند و فکر می‌کردیم هر لحظه ممکن است بمیریم». او در راه، آوارگان را دیده که با جت‌های اسرائیلی هدف قرار می‌گرفتند. در آن لحظات او پسرش را محکم در آغوش گرفته بود «تا با هم» بمیرند. خلود سرانجام خود را به «خان یونس» رساند؛ اما او اکنون با «یک تکه نان خشک» روزانه زنده مانده است؛ زیرا منطقه با کمبود غذا و نبود برق و آب لوله‌کشی مواجه است. او نگران نان فردای خود و پسرش است. خلود می‌گوید وقتی زمان زایمانش فرا برسد، نمی‌داند کجا باید برود. او می‌گوید: «من می‌ترسم. برای پسرم، برای فرزند متولدنشده‌ام و خودم. من نمی‌خواهم بمیرم. من می‌خواهم بزرگ‌شدن پسرم را ببینم؛ اما دیگر زندگی در اینجا باقی نمانده است. غزه به شهر ارواح تبدیل شده است».

«ناردن فارس» زن باردار دیگری است که پس از هشدار اسرائیل برای حمله زمینی به غزه، این منطقه را ترک کرده است. این زن ۲۷ساله هر لحظه منتظر است کودکش به دنیا بیاید؛ درحالی‌که به‌شدت نگران حمله زمینی اسرائیل است. او در گفت‌وگو با سی‌ان‌ان تاکید می‌کند که برای آینده خودش و کودکش بسیار می‌ترسد و نگران است که هر لحظه شرایط بیمارستان‌های «خان یونس» بدتر شود. خان یونس با توجه به نزدیکی با مرز مصر، میزبان بسیاری از کسانی شده که به آن پناه آورده‌اند. مونا آشور، هفت‌ماهه باردار است و توان مالی برای سفر به جنوب غزه را ندارد. او با کاهش ذخایر آب و غذا به دلیل محاصره اسرائیل، تغذیه خود را به حداقل رسانده است. او می‌داند که این شرایط می‌تواند روی فرزند متولدنشده‌اش تأثیر بگذارد و این موضوع او را دچار استرس شدیدی کرده است. «مونا» دو دختر دارد و در خانه‌ای زندگی می‌کنند که سقفی موقتی دارد و در معرض ترکش موشک‌های احتمالی اسرائیل قرار دارد. شوهر او قبل از جنگ با دستمزد روزانه کار می‌کرد و حالا هیچ کاری برای انجام‌دادن ندارد. خبری از مکمل‌های غذایی و حتی غذای روزانه نیست. این روایت‌ها بخشی از «چالش‌های تصورناپذیر» زنان باردار در غزه است و داستان‌های باورنکردنی و غم‌انگیز دیگری نیز از این منطقه روایت می‌شود.

قحطی واقعی و مجازات جمعی

ساکنان غزه در چند سال گذشته در چندین دور درگیری با حملات هوایی اسرائیل مواجه شده‌اند؛ اما این بار فرق می‌کند. به نظر می‌رسد که اسرائیل در حال آماده‌سازی عملیات زمینی است. تصاویر ماهواره‌ای زیادی در این مورد پخش شده است. البته اسرائیل آنچه را «محاصره کامل» فاسطین می‌نامد نیز اعمال کرده است. سازمان‌های حقوق بشر این اقدام را به‌عنوان «مجازات دسته‌جمعی» و «جنایت جنگی» محکوم کرده‌اند. به گزارش سازمان‌های حقوق‌بشری، غزه در آستانه قحطی واقعی است؛ زیرا کالاها در فروشگاه‌ها رو به اتمام است و هیچ کمکی وارد نمی‌شود. بیش از نیم میلیون نفر در این منطقه آواره شده‌اند. با وجود وعده‌های مختلف، هنوز اجازه ورود سازمان‌های کمک‌کننده به غزه داده نشده است. هیچ پیشرفتی برای بازکردن گذرگاه رفح صورت نگرفته است (تا جمعه) و از نظر وزیر امور خارجه مصر، «اسرائیل» مسئول ادامه این شرایط است؛ هرچند مقامات آمریکایی قول داده‌اند این گذرگاه باز شود؛ اما مشخص نیست این اتفاق چه زمانی رخ خواهد داد. مصر با گذاشتن ستون‌های بتونی در مرز، راه را بسته است. آنان همچنین آماده‌اند از ورود فلسطینی‌ها به کشورشان جلوگیری کنند. درحال‌حاضر کارشناسان حقوق بشر درباره «بحران انسانی شدید» و «خطر گرسنگی» در منطقه محصور غزه هشدار داده‌اند و تأکید کرده‌اند که «گرسنگی عمدی جنایت علیه بشریت است». نیاز به حمایت جهانی برای فروکش‌کردن این جنگ کاملا محسوس است.

دغدغه‌های طبیبانه

لزوم خردورزی در جهان پر از جنگ و نفرت

عبدالرضا ناصرمقدسی
متخصص مغز و اعصاب

اگر به اطراف خود بنگریم، تنها چیزی که می‌بینیم خشونت، نفرت و غرور بی‌امانی است که راه را بر هرگونه تعقل و خردورزی بسته است. نتیجه چنین خصائل زشت انسانی درنهایت منجر به کشته‌شدن بی‌گناهانی می‌شود که همیشه باید تقاص سیاست‌مدارانی را بدهند که جز منافع شخصی و توهمات ذهنی‌شان چیزی برایشان مهم نیست. جهان ما بیش از هر زمانی نیازمند خرد و خردورزی است. خردی که بتواند فارغ از حب و بغض‌ها، خوب و بدها و بایست‌ها و نبایست‌ها به روابط بین انسانی بنگرد و آنها را فقط و فقط به عنوان انسان‌هایی ببیند که مانند هر جانداری حق زیستن و البته خوب زیستن دارند. درک همین جمله ساده به نظر می‌رسد که برای بسیاری در جهان ما سخت و گاه غیرممکن است. شاید جهان ما بیش از پیش نیازمند چهره‌های فرهیخته‌ای چون ماندلا باشد که حقیقت را فدای مصلحت نکرده و بتوانند انسان را آن‌گونه که هست ببینند و دست به قضاوت او نزنند. کسانی که توان و جرئت درست اندیشیدن را داشته باشند. اینکه ماندلا در جامعه‌ای که به‌واسطه سال‌ها تبعیض و آپارتاید آبستن خشونت‌های بسیاری بود و می‌توانست منجر به فاجعه‌ای دیگر در آن شود، از همه خواست که راه عفو و دوستی را در پیش بگیرند، فقط و فقط برآمده از خردی بی‌پایان بود که جهان ما بیش از هر زمانی بدان نیازمند است. شاید ما باید به خوانش این خردمندی بپردازیم. آن را آموزش دهیم و از همه بخواهیم که خردمندانه به جهان و انسان نگاه کنند. جهان ما به‌واسطه تاریخ طولانی بشر و فرهنگ‌های متعددی که طی آن شکل گرفته لایه‌ها و پوشش‌های متعددی را بر تن انسان کرده و همین لایه‌ها و پوشش‌ها قضاوت درست را سخت ناممکن کرده است. یادمان رفته که فارغ از تمام این تاریخ طولانی و این ارزش‌هایی که فرهنگ‌ها و مسلک‌ها به وجود آورده‌اند، حقیقت انسانی همین بدن بیولوژیک اوست که در ارتباط تنگاتنگ با انسان‌ها، جانداران و جهانی است که در آن زندگی می‌کند. همه ما از یک ریشه و تباریم و اینکه بخواهیم دست خود را به خون دیگری آغشته کنیم، فقط و فقط ناشی از جهالت و غرور بی‌پایانی است که همه ما را درگیر خود کرده و حاصلش مرگ روزافزون انسان‌های بی‌گناهی است که در آتش نخوت‌ها می‌سوزند.

خارجی‌خوانی

بحران پناه‌جویان؛

توافقات و اختلافات در اروپا

محمود فاضلی

اخیرا اجلاس‌های متعددی در زمینه چگونگی مقابله با ورود غیرقانونی پناه‌جویان به کشورهای اروپایی برگزار شده است. کشورهای اتحادیه اروپا به‌تازگی در بروکسل و پیش از برگزاری اجلاس سران این اتحادیه در گرانادای اسپانیا، بر سر متن اصلی اصلاح سیاست مهاجرتی در این قاره به توافق رسیدند. این اجلاس به فاصله یک روز پس از توافق اتحادیه اروپا در مورد آیین‌نامه مدیریت بحران مهاجرت برگزار می‌شود. هدف از این قانون که مورد بحث بیشتر از سوی سران هم قرار خواهد گرفت، آن است که اتحادیه اروپا هنگام هجوم مهاجران به یکی از کشورهای عضو، واکنشی مشترک داشته باشد؛ هجومی که می‌تواند شبیه بحران سال ۲۰۱۵- ۲۰۱۶ باشد.

تلاش اروپا برای پاسخی واحد به بحران مهاجرت

همچنین در چارچوب اجلاس سران کشورهای مدیترانه‌ای اتحادیه اروپا موسوم به EUMED 9 در کشور مالت، بحران مهاجرت و بحران اقلیمی در دستور کار سران کشورهای شرکت‌کننده در این اجلاس (فرانسه، ایتالیا، اسپانیا، پرتغال، یونان، قبرس، اسلونی، مالت و کرواسی) قرار داشت چراکه مسئله مهاجرت و تبعات بحران اقلیمی، تقویت همکاری و هماهنگی بهتر بین کشورهای مدیترانه‌ای اتحادیه اروپا را ایجاب می‌کند. بحران مهاجرت، بحران اقلیمی و پیمان ثبات و توسعه در دستور کار سران کشورهای شرکت‌کننده قرار داشت. رهبران کشورهای شرکت‌کننده در اجلاس خواستار پاسخی «واحد» به بحران مهاجرت شدند. در بیانیه پایانی این اجلاس نیز شرکت‌کنندگان بر ضرورت افزایش جدی تلاش‌های اتحادیه اروپا در قبال کشورهای مبدأ یا ترانزیت مهاجران تأکید کردند. ژوئن سال جاری وزرای کشورهای اتحادیه اروپا با طرحی در مورد بازنگری در سیاست‌های مهاجرتی و پناه‌جویی این اتحادیه موافقت کرده بودند. این طرح در حالی ارائه شد که امسال تعداد افرادی که با قایق از طریق دریای مدیترانه وارد اروپا شدند، ۳۰ درصد افزایش داشت. سیاست‌های جدید شامل توزیع عادلانه‌تر مهاجران و پناهندگان در کشورهای عضو اتحادیه اروپا می‌شود تا فشار بر کشورهایی مانند ایتالیا و یونان که قایق‌های بیشتر قاچاقچیان ابتدا به آنجا می‌رود، کاهش یابد. در سال ۲۰۱۸ نیز رهبران ۲۸ کشور عضو اتحادیه اروپا درباره اقداماتی برای حل‌وفصل بحران مهاجرت به سه توافق دست یافته بودند «تقویت کنترل مرزی ورای مرزهای اتحادیه اروپا، با کمک‌های مالی بیشتر به ترکیه و کشورهای آفریقای شمالی که پناه‌جویان اغلب از آنجا عازم اروپا می‌شوند» دوم اینکه «بررسی امکان «سکوهای منطقه‌ای برای پیاده‌کردن مهاجران» برای بررسی درخواست پناه‌جویی از خارج مرزهای اتحادیه اروپا به‌منظور خنثی‌کردن گروه‌های تبهکار قاچاقچی انسان صورت گیرد» و همچنین «افزایش سرمایه‌گذاری در آفریقا برای کمک به این قاره برای دست‌یابی به «تحول اجتماعی- اقتصادی» تا به این ترتیب دیگر مردم این قاره نخواهند آنجا را برای زندگی بهتر به مقصد اروپا ترک کنند».

مواضع تند روسیه علیه اروپا

گفت‌وگوهای کشورهای اروپایی درخصوص مهاجرت در حالی است که نماینده روسیه در شورای امنیت سازمان ملل در جلسه اخیر مربوط به مهاجرت در مدیترانه در نشست این شورا اعلام کرد هر سال دریای مدیترانه خطرناک‌ترین مسیر مهاجرت با بالاترین سطح مرگ‌ومیر باقی می‌ماند که به تله مرگ برای بسیاری از افراد ناامید تبدیل شده است. اتحادیه اروپا به جای کمک به مهاجران، جنگی اعلام‌نشده علیه آنها به راه انداخته است. بر اساس گزارش‌های موجود، بیشتر مهاجران و پناهندگان توسط ارگان‌ها و ساختارهای دیگر، نجات یا رهگیری شده‌اند، اما اتحادیه اروپا چه اقداماتی برای نجات مردم در دریا در چارچوب عملیات نیروی دریایی اتحادیه اروپا در مدیترانه انجام می‌دهد؟ روسیه از طرح اخیر اتحادیه اروپا به این نتیجه می‌رسد که قصد تقویت و گسترش دامنه عملیات به اصطلاح دریایی در دریای مدیترانه وجود دارد که روزنامه‌نگاران و فعالان حقوق بشر پیش‌تر آن را «محاصره دریایی» نامیده‌اند. اتحادیه اروپا در حال جنگی اعلام‌نشده علیه مهاجرانی است که به‌دلیل نبود مسیرهای جایگزین و امن جان خود را در این مسیر از دست می‌دهند. ده‌ها نفر که قصد رسیدن به اروپا را داشتند، در مسیر دریایی جان خود را از دست دادند. در صورت ارائه کمک به‌موقع به کسانی که در دریا گرفتار شده بودند از این مرگ‌ومیر جلوگیری می‌شد. اتحادیه اروپا نجات این افراد را اولویت خود نمی‌داند. اغلب کشورهای عضو اتحادیه اروپا اقدامات لازم را برای نجات یک قایق حامل مهاجران انجام نمی‌دهند.

مخالفت‌ها با سیاست مهاجرتی اروپا

هم‌زمان با پایان‌یافتن اجلاس دوروزه رهبران اتحادیه اروپا در شهر گرانادای اسپانیا، دولت‌های مجارستان و لهستان مخالفت خود با سیاست مشترک این اتحادیه در مورد مهاجرت را اعلام کردند. مخالفت لهستان و مجارستان مانع از دستیابی به توافقی متمرکز بر کنترل مرزها و سروسامان دادن به بحران مهاجرت شد و فقدان برنامه دقیق سران اتحادیه اروپا برای گسترش اعضا را سبب شد. وتوی لهستان و مجارستان باعث شد که فصل مربوط به مهاجرت از بیانیه گرانادا که توسط همه کشورهای عضو اتحادیه اروپا امضا شد، حذف شود و شارل میشل رئیس شورای اروپا تصمیم گرفت متنی مستقل در مورد مهاجرت منتشر کند که از «حمایت گسترده» در میان پایتخت‌های اروپایی برخوردار باشد. ویکتور اوربان، نخست‌وزیر مجارستان که از مخالفان اصلی پذیرش مهاجران است، در اجلاس گرانادا تأکید کرد توافق بر سر سیاست مشترک مهاجرتی ناممکن است چون اتحادیه اروپا، مجارستان و لهستان را در توافق اخیر سهیم نکرده است. اگر شما را مجبور کنند چیزی را بپذیرید که با آن مخالف هستید، توافق امکان‌پذیر نیست. نخست‌وزیر لهستان نیز مدعی شد اتحادیه اروپا کشورش را مجبور کرده که یا مهاجران غیرقانونی را بپذیرد یا مجازات شود. سیاست مشترک مهاجرتی باید در پارلمان اروپا به بحث گذاشته شده و تصویب شود. نخست‌وزیر یونان نیز بر لزوم حمایت از کشورهای واقع در مرزهای خارجی اتحادیه و اخراج مهاجرانی شد که شرایط پناهندگی در کشورهای اروپایی را ندارند.

اتحادیه اروپا در حالی هنوز به توافق مشترکی در مورد چگونگی رسیدگی به بحران انسانی مهاجرت که در سال‌های اخیر تشدید شده، دست نیافته که این قاره هرساله پذیرای بیش از سه و نیم میلیون مهاجر است که به‌طور غیرقانونی وارد اروپا می‌شوند. در ۹ ماه اول سال جاری میلادی ۲۵۰ هزار مهاجر غیرقانونی وارد اتحادیه اروپا شده‌اند. هرچند این رقم در مقایسه با بیش از یک میلیون مهاجر در سال ۲۰۱۵ بسیار کمتر است ولی مهاجرت در سال‌های اخیر به موضوعی حساس تبدیل شده و موجب افزایش نفوذ احزاب راست افراطی و ناسیونالیست شده است.